

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.12.2014 № 1528)

**Ефективна
ЕКОНОМІКА**

Дніпропетровський державний
аграрно-економічний університет



Переглянути у форматі pdf

Д. О. Сугоняко

НАПРЯМИ РОЗВИТКУ МЕНЕДЖМЕНТУ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

№ 9, 2015

[Назад](#)

[Головна](#)

УДК 658.310:631.1.017.3

*Д. О. Сугоняко,
к. е. н., доцент кафедри менеджменту,
Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів*

НАПРЯМИ РОЗВИТКУ МЕНЕДЖМЕНТУ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

*D. O. Sugonyako,
PhD, Associate Professor of Economics, Department of Management
Chernihiv National Technological University, Chernihiv*

DEVELOPMENT DIRECTIONS OF MANAGEMENT SME OF UKRAINE IN CONDITIONS OF EUROPEAN INTEGRATION

Статтю присвячено дослідженню напрямів удосконалення менеджменту національних малих підприємств. Розглянуто законодавчу базу в сфері регулювання державної підтримки та державної політики в сфері малого підприємництва. Зазначено, що для прискорення реалізації євроінтеграційних намірів малі підприємства повинні активізувати внутрішні резерви. В зв'язку з цим визначено вплив мотивації та демоти́вації на рішення суб'єктів малого підприємництва щодо подальшої діяльності. Запропоновані напрями розвитку менеджменту у сфері малого бізнесу, основними серед яких є розширення взаємодії з великими і середніми підприємствами на основі застосування аутсорсингу, мережесих підходів, підвищення кваліфікаційного рівня персоналу.

The article studies the areas of improving national management of small enterprises. the legislative framework in the field of regulation of state aid and state policy in the sphere of small business is considered. It is noted that for the acceleration of the European integration intentions of small businesses should step up internal reserves. In this regard, the influence of motivation and demotivation decision on small businesses for further activities. Proposed areas of management in small businesses, the main of which is the expansion of cooperation with large and medium enterprises through the use of outsourcing, networking approaches, improve qualification of personnel

Ключові слова: *мали підприємства, менеджмент, управління, мотивація, розвиток, євроінтеграція*

Keywords: *small business, management, motivation, development and European integration.*

Постановка проблеми.

В умовах розвитку глобалізаційних процесів саме малі підприємства можуть забезпечити стабільний соціально-економічний розвиток держави за рахунок підвищення рівня конкурентоспроможності національних товарів і послуг на міжнародних ринках, прискорити процеси впровадження інновацій, зокрема екологічних, та сприяти збільшенню обсягу іноземних інвестицій. Більшість накопичених в сфері малого підприємництва системних проблем в основному пов'язані з недостатньою державною фінансовою підтримкою та невмінням керівництва самих підприємств приймати успішні фінансові рішення.

Враховуючи євроінтеграційні наміри України і прискорюючи їх практичну реалізацію для подальшого ефективного функціонування національних підприємств малого бізнесу перш за все необхідно провести модернізацію існуючої системи менеджменту, враховуючи накопичений позитивний досвід в цій сфері малих підприємств СС.

В схваленій Кабінетом Міністрів України «Концепції Загальнодержавної програми розвитку малого і середнього підприємництва на 2014-2024 роки» вказані причини, що перешкоджають розвитку малого і середнього підприємництва, основними серед яких є: дефіцит внутрішніх фінансових ресурсів та складність доступу до зовнішніх джерел фінансування та залучення інвестицій; неналежний рівень розвитку інфраструктури підтримки малого і середнього підприємництва; недосконалість механізму партнерства між державою та малим і середнім підприємництвом; низький рівень активності суб'єктів малого і середнього підприємництва щодо захисту власних інтересів; неналежний рівень інформаційного, консультативного та методичного забезпечення підприємницької діяльності; недосконалість системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів для суб'єктів малого і середнього підприємництва; низький рівень залучення молоді та сільського населення до малого і середнього підприємництва та ін. Для усунення вищезазначених проблем пропонуються напрями, які тісно пов'язані з державною політикою у сфері розвитку малого підприємництва в Україні [1].

У ст. 16 Закону України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» зазначається, що фінансова державна підтримка надається за рахунок державного та місцевих бюджетів, основними її видами є: часткова компенсація відсоткових ставок за кредитами, що надаються на реалізацію проектів суб'єктів малого і середнього підприємництва, а також лізингових, факторингових платежів та платежів за користування гарантіями; надання – гарантії та поруки за кредитами суб'єктів малого і середнього підприємництва; кредитів, у тому числі мікрокредитів для започаткування і ведення власної справи; позик на придбання і впровадження нових технологій; компенсація витрат на розвиток кооперації між суб'єктами малого і середнього підприємництва та великими підприємствами; фінансова підтримка впровадження енергозберігаючих та екологічно чистих технологій; інші види фінансової підтримки не заборонені законодавством [2].

Серед основних дієвих напрямів державної політики у сфері розвитку малого підприємництва в Україні можна зазначити удосконалення та спрощення порядку ведення обліку в цілях оподаткування; запровадження спрощеної системи оподаткування; залучення суб'єктів малого підприємництва до виконання науково-технічних і соціально-економічних програм, здійснення постачання продукції (робіт, послуг) для державних та регіональних потреб; сприяння розвитку інфраструктури підтримки малого підприємництва; організація підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів для суб'єктів малого підприємництва та ін.

Для поліпшення бізнес-клімату малого бізнесу і створенню умов для його розвитку була прийнята Європейська Хартія малих підприємств, згідно до якої малі підприємства розглядаються як основа європейської економіки, а також як одна з основних рушійних сил інновацій, зайнятості, соціальної та локальної інтеграції до Європи [3]. Спираючись на потреби малого бізнесу в Хартії викладені наступні напрями діяльності, спрямовані на підтримку його розвитку; навчання та професійна підготовка для підприємництва; дешевше та швидше відкриття нової компанії; удосконалення законодавства та регулювання; наявність кваліфікації адаптованої до потреб малого бізнесу; поліпшення доступу в режимі «он-лайн»; отримання більшої вигоди від єдиного ринку; оподаткування та фінансові питання; посилення технологічного потенціалу малих підприємств; заохочення малих підприємств до використання найефективніших методів і їх адаптації; міцніше та ефективніше представлення інтересів малих підприємств в ЄС та на національному рівні.

На перший погляд, напрями державної підтримки розвитку малого підприємництва в національній і європейській практиці по багатьом аспектам є подібними, але результати від їх практичного впровадження і вплив на покращення фінансового стану підприємств суттєво відрізняються.

Прискорення реалізації євроінтеграційних намірів України потребує також використання можливостей входження малих підприємств в зону вільної торгівлі між Україною і ЄС, та прийняття участі в європейських програмах «Конкурентоспроможність малих і середніх підприємств» і «Горизонт-2020».

В умовах дефіциту коштів державного і місцевих бюджетів на реалізацію заходів, передбачених в напрямках державної політики та стратегічних програмах розвитку суб'єктів малого і середнього підприємництва суттєва фінансова допомога надається Україні Європейським Союзом. Зокрема, 55 млн євро виділено ЄС в рамках програми EU Support to Ukraine to Re-launch the Economy для створення в 15 регіонах центрів розвитку бізнесу та 40 млн євро для фінансування фонду гарантування кредитів [4].

Однак суб'єкти малого підприємництва повинні не тільки розраховувати на державну підтримку і допомогу з боку ЄС, але і самостійно шукати шляхи виходу з ситуації, що склалася, проявивши здатність до розвитку власної підприємницької поведінки в умовах постійної зміни ринкового середовища, розробки ефективної фінансово-економічної стратегії, реформування існуючих моделей і підходів до управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання стосовно порівняння механізмів державного регулювання малого підприємництва в Україні та різних країнах світу у своїх наукових працях досліджували такі вітчизняні вчені як Б.І. Адамов, Н.І. Галан, М.О. Кизим, Ю.О. Ольвінська, С.В. Філіппова; проблеми розвитку, стратегії і напрями вдосконалення фінансів малих підприємств, зокрема питання оподаткування і кредитування розглядали О.Я. Базілінська, А.І. Бутенко, З.С. Варналій, О.В. Васоренко, С.Г. Дрига, Ю.Б. Іванов, В.І. Шпак та багато інших.

Не дивлячись на великий науковий доробок, питання вдосконалення менеджменту підприємств малого бізнесу, враховуючи їх сучасний стан та перспективи виходу на європейський ринок потребують проведення подальших досліджень.

Виходячи з цього метою статті є дослідження сучасної національної і європейської практики управління на рівні суб'єктів малого підприємництва, виявлення проблемних питань та розробка напрямів їх усунення для прискорення процесів євроінтеграції і виходу на єдиний європейський ринок.

Вклад основного матеріалу дослідження На відміну від країн ЄС, малі підприємства України ще не зайняли провідного місця в структурі національної економічної системи, і займають незначну частку у формуванні ВВП держави. Розвиток малого підприємництва в Україні знаходиться в незадовільному стані. Підтвердженням цього є статистичні дані Державної реєстраційної служби України щодо реєстрації нових фізичних осіб-підприємців та припинення їх діяльності [5].

Таблиця 1.
Реєстраційні дані щодо фізичних осіб-підприємців в Україні, осіб

Показники	Період				
	01.01.2010	01.01.2011	01.01.2012	01.01.2013	01.01.2014
Кількість зареєстрованих фізичних осіб-підприємців	4 966 747	5 142 048	5 299 419	5 460 032	5 585 108
Кількість фізичних осіб-підприємців, підприємницьку діяльність яких припинено	1 851 236	2 099 999	2 279 006	2 420 234	2 955 355

Динаміка щорічної реєстрації започаткування нової справи фізичними особами-підприємцями та припинення ними діяльності наведена на рис 1.

Наведена динаміка свідчить про незадовільні темпи зростання кількості фізичних осіб-підприємців, і на фоні цього маємо збільшення кількості фізичних осіб-підприємців, що припинили свою діяльність. Видно, що саме за 2014 р. ситуація значно погіршилась – темпи зростання кількості підприємців склали усього 2,29 %, а ось темпи припинення діяльності – 22,11%.

Негативна динаміка кількості підприємців, що бажають відкрити власну справу поряд з бажаними припинити підприємницьку діяльність свідчить, перш за все, про зменшення привабливості малого бізнесу. Розглянемо, що мотивує та демотивує підприємців до відповідних дій (рис. 2).

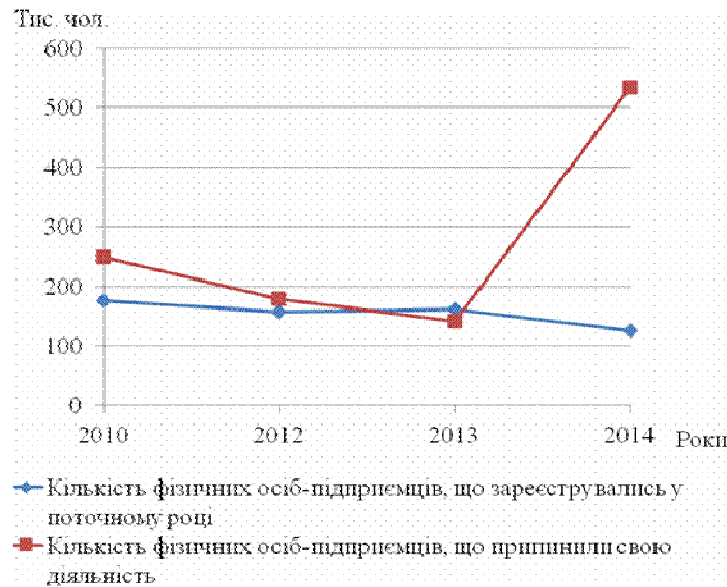


Рис. 1. Динаміка щорічної реєстрації започаткування нової справи фізичними особами-підприємцями та припинення ними діяльності

Процес від початку здійснення підприємницької діяльності до її припинення пов'язаний з прийняттям рішень. Бажання відкрити власну справу, як правило, супроводжуються сподіванням майбутнього підприємця досягти успіху, при цьому ключову роль відіграють фактори зовнішнього середовища, впливаючи на рішення майбутнього підприємця. З плином часу результат дії цих факторів, поєднуючись з результатами дії факторів внутрішнього середовища, може призвести до появи у підприємця рішення припинити підприємницьку діяльність внаслідок того, що його сподівання не виправдувались.

В науковій літературі в цьому переважно звинувачується саме зовнішнє середовище [6,7].

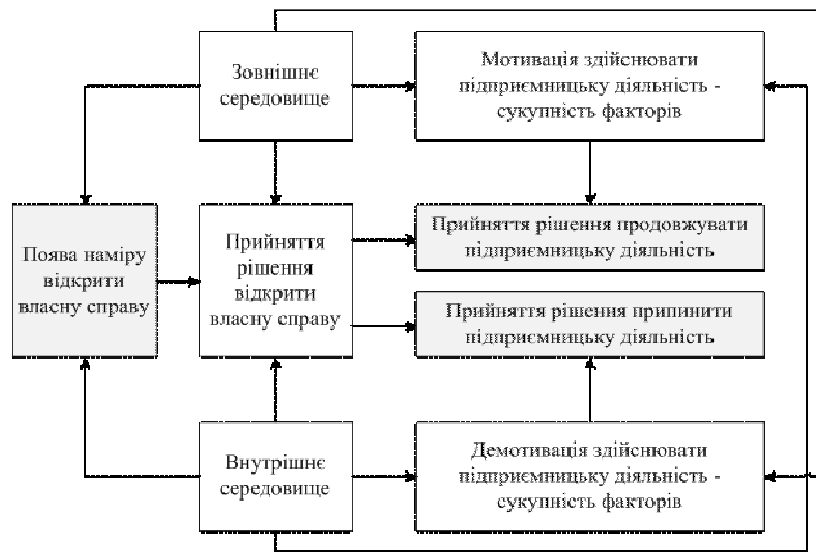


Рис. 2. Вплив мотивації та демотивації на рішення суб'єктів малого підприємництва щодо подальшої діяльності

Фактори останнього для підприємця можна вважати об'єктивними, тобто впливати на них він не може. Отже, якщо не брати до уваги внутрішні фактори підприємства, низька ефективність господарювання може мати місце, коли підприємець ще на етапі прийняття рішення про започаткування власної справи помилився з аналізом зовнішнього середовища, не передбачив можливих витрат тощо. При дослідженні причин малоефективної діяльності вітчизняних малих підприємств слід скористатись досвідом розвинутих країн у цьому напрямку [8].

Однак, насправді не можна розглядати тільки вплив зовнішнього середовища без урахування внутрішнього, фактори якого переважно залежать від дій підприємця. Звичайно, звинувачувати у неспроможності досягти успіху недосконалу нормативно-правову базу, значний податковий тягар, загальну економічну та політичну ситуацію в країні легше, ніж знайти і, головне, усвідомити власні помилки господарювання. Звідси цілком логічним для підприємця є до початку створення власної справи в першу чергу звернути увагу на можливості і загрози зовнішнього середовища, а вже в процесі господарювання більше уваги приділяти факторам, які піддаються впливу.

Основні вимоги до якості підприємця, факторів успіху широко освітлені у навчальній та науково-популярній літературі з менеджменту як вітчизняними, так і зарубіжними авторами. Значна увага приділяється мистецтву спілкування, наполегливості, професіоналізму. Однак, у національній практиці не можна стверджувати, що значна кількість підприємців має вищу економічну освіту або навіть елементарні знання з менеджменту. Більшість підприємств недостатньо уваги приділяють підвищенню кваліфікації персоналу, а серед фізичних осіб-підприємців випадки реального підвищення кваліфікації носять взагалі поодинокий характер. Отже, саме знання є тим внутрішнім фактором, що становить основу професіоналізму підприємця, який повинен усвідомити, що це перший з факторів, на які він може впливати.

Другим є прагнення пошуку нового. Інновативність господарювання у сучасних умовах часто стає ключовим фактором успіху.

Наступним фактором підприємницького успіху можна вважати обізнаність у фінансових питаннях. Власні фінансові ресурси суб'єктів малого підприємництва є основним джерелом інвестицій, отже, необхідно раціонально їх використовувати, а для цього як мінімум необхідно мати знання щодо ефективного управління фінансами підприємства.

Однією з найважливіших проблем управління малим підприємством є брак спеціалістів певних спеціальностей, наприклад, маркетингологів, фінансистів, програмістів тощо. Це пов'язано з тим, що малий бізнес часто не може дозволити собі утримувати таких фахівців. Раціональним виходом з даної ситуації може стати аутсорсинг.

Існує також ряд питань, вирішити які мале підприємство самотужки не в змозі. Комплексне дослідження ринку, організація та проведення рекламних кампаній, виготовлення складної продукції, участь у різноманітних суспільних заходах часто потребує взаємодії з іншими підприємствами, кооперації та інтеграції. При цьому слід використовувати такі сучасні методи партнерства, як мережеві об'єднання, асоціації, брати участь у кластерних формуваннях. Саме сучасні форми ведення бізнесу у малому підприємстві дозволять максимально використовувати такі його переваги, як гнучкість і швидка реакція на зміни зовнішнього середовища.

Висновки. В сучасних умовах мале підприємництво є важливою складовою економічної системи країни і потребує значної уваги. У розвинутих країнах, де сприятливі умови ведення бізнесу та нескладні процеси започаткування власної справи, припинення підприємницької діяльності найчастіше має місце по причині невідлого господарювання. У країнах, де умови розвитку малого бізнесу несприятливі, в тому числі і в Україні, до наведених вище причин додаються демотивуючі фактори зовнішнього середовища. Цілком логічно, що в несприятливих умовах здійснення підприємницької діяльності вимагає більш якісного менеджменту, правильно обраної стратегії, і, головне, кваліфікованого персоналу. Якщо в таких умовах мале підприємство не тільки виживає, а і успішно господарює, воно має всі шанси конкурувати з малими підприємствами розвинутих країн, що здійснюють підприємницьку діяльність у «теплих» умовах. Отримати конкурентні переваги можна за допомогою сучасних технологій ведення бізнесу, безперервного покращення якості людського капіталу

Література.

1. Про схвалення Концепції Загальнодержавної програми розвитку малого і середнього підприємництва на 2014-2024 роки [Електронний ресурс] / Кабінет Міністрів України; Розпорядження, Концепція від 28.08.2013 № 641. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/641-2013-p>
2. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні [Електронний ресурс] / Верховна Рада України; Закон від 22.03.2012 № 4618-VI Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4618-17>
3. Європейська хартія малих підприємств [Електронний ресурс] / Європейський Союз; Хартія, Міжнародний документ від 19.06.2000 Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/994_860
4. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA>
5. Державна реєстраційна служба України [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.drstu.gov.ua>
6. Варналій З.С. Мале підприємництво України як чинник регіонального розвитку: стан та перспективи [Текст] / З.С. Варналій // Актуальні проблеми економіки. – 2004. – № 4. – С. 64–73.
7. Шпак В.І. Розвиток малого підприємництва в Україні : наук. вид. / В.І. Шпак. – К. : МАУП, 2002. – 112 с.
8. Sugonyako D. O.European experience regulatory reform in SME / D. O. Sugonyako, O. Y.Bazilinska // Actual problems of modern economy development: Collection of scientific articles. - Thorpe-Bowker®, Melbourne, Australia, 2015. – P. 145-149.

References.

1. Cabinet of ministers of Ukraine (2012), “Pro skhvalennia Kontseptsii Zahal'noderzhavnoi prohramy rozvytku maloho i seredn'oho pidpriemnytstva na 2014-2024 roky available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/641-2013-p> (Accessed 12 September 2015).
2. Verkhovna Rada of Ukraine (2012), “Pro rozvytok ta derzhavnu pidtryмку maloho i seredn'oho pidpriemnytstva v Ukraini”. available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4618-17> (Accessed 12 September 2015).
3. European Union (2000), “European Charter for Small Enterprises” available at: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/994_860 (Accessed 14 September 2015).
4. Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine (2015), available at: <http://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA> (Accessed 15 September 2015)
5. State Registration Service of Ukraine (2015), “Statystychni dani schodo derzhavnoi reiestratsii iurydychnykh osib ta fizychnykh osib-pidpriemstv”: available at: <http://www.drstu.gov.ua> (Accessed 14 September 2015).
6. Varnalij, Z.S. (2004), “Small business Ukraine as a factor of regional development: Status and Prospects”, Actual Problems of Economics, vol. 4, pp. 64-73.
7. Shpak V.I. (2002), Rozvytok maloho pidpriemnytstva v Ukraini [Small business development in Ukraine], MAUP, Kyiv, Ukraine.
8. Sugonyako, D. and Bazilinska O. (2015), “European experience regulatory reform in SME”, Actual problems of modern economy development: Collection of scientific articles, Thorpe-Bowker®, Melbourne, Australia, pp. 145-149.

Стаття надійшла до редакції 19.09.2015р.



ТОВ "ДКС Центр"